

مروری بر مهم ترین مبانی، مفاهیم، اصطلاحات و اطلاعات هنرهای دیداری، شنیداری و نمایشی

فرهنگ نامه

محمد شمعانی



www.ketab.ir

فهرست

۷	هنر
۸	هنر چیست؟
۹	انواع هنر
۱۱	طراحی
۱۸	ابزارهای طراحی
۲۲	انواع طراحی
۲۴	تاریخچه طراحی
۲۶	طراحی در ایران
۲۷	نقاشی
۳۰	ابزارهای نقاشی
۳۶	انواع نقاشی
۴۰	تاریخچه نقاشی
۵۱	نقاشی در ایران
۵۳	نگارگری (میناتور)
۵۶	ابزارهای نگارگری
۵۸	انواع نگارگری
۶۲	تاریخچه نگارگری
۶۷	کاریکاتور
۷۰	ابزارهای کاریکاتور
۷۲	انواع کاریکاتور
۷۴	تاریخچه کاریکاتور
۷۶	کاریکاتور در ایران
۷۷	تصویرسازی
۸۰	ابزارهای تصویرسازی
۸۲	انواع تصویرسازی
۸۴	تاریخچه تصویرسازی
۸۴	تصویرسازی در ایران
۸۵	خوشنویسی
۸۸	مکتب‌های خوشنویسی
۹۰	ابزارهای خوشنویسی

سرشناسه:	شمخانی، محمد، ۱۳۵۵
عنوان و نام پدیدآور:	فرهنگ‌نامه هنر / نویسنده محمد شمخانی؛ عکاسان همایون امیریگانه ... (و دیگران)؛ نمایه علی‌رضا باقری جیلی.
مشخصات نشر:	تهران: نشر طلایی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری:	۳۴۴ ص: مصور (رنگی) جدول (رنگی)؛ ۲۸×۲۲ س.م.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۹-۸۶-۷
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	عکاسان: همایون امیریگانه، سیامک ایمانپور، افشین بختیار، مجتبی جهاپنخش، فرهاد سلیمانی، مجید ناگهی، ابوالفضل شایبی، محمدتوروزی، جاوید نیکپور، علی هاشمی، هاتف همایی، حمید یعقوبی.
یادداشت:	واژه‌نامه.
یادداشت:	نمایه.
موضوع:	هنر
موضوع:	Art
موضوع:	هنر — ایران — تاریخ
موضوع:	Art — Iran — History
موضوع:	هنر ایرانی — تاریخ
موضوع:	Art, Iranian — History
شناسه افزوده:	باقری جیلی، علی رضا
رده بندی کنگره:	۱۳۹۶ ش ۴۲ ا ۸ / ۷۴۴۵
رده بندی دیویی:	۷۰۰
شماره کتابشناسی ملی:	۲۶۵۹۳۸۴



نشر طلایی



فرهنگ‌نامه هنر

نویسنده: محمد شمخانی

مدیر تولید و برنامه‌ریز: کاظم طلایی

ویراستار ادبی: افسانه جتیی طباطبائی

نمایه: علیرضا باقری جیلی

طراح جلد: مجید زارع

طراح گرافیک: علیرضا پور اکبری

عکاسان: هاتف همایی، حامد بادامی، سیامک ایمانپور، افشین بختیار،

فرهاد سلیمانی، مجید ناگهی، حمید گردان، سعید گرمی، بهنام محوی،

میثم ملکی، سید محمد حسین موسوی فراز، حسن معمری، محمد شمخانی

با تشکر از: موزه هنرهای معاصر تهران

تصویرگران: الهام محبوب، اکبر افشار

لیتوگرافی: دریا

چاپ: پنج رنگ

صحافی: رونف

تعداد: ۳۰۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۶

قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۹-۸۶-۷

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۳۰۶۶ تلفن همراه: ۰۹۱۲۶۰۱۶۴۱۹

www.talae.ir nashre.talae@gmail.com

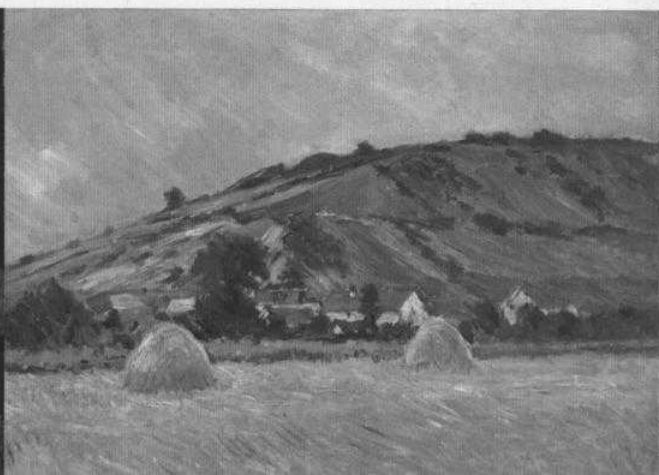
همه حقوق چاپ و نشر این کتاب، برای نشر طلایی محفوظ است.

هرگونه بهره‌برداری از این اثر، به اجازه ناشر نیاز دارد.

و با سپاس از دوستانی که زحمت بازخوانی فصل‌های کتاب را بر عهده گرفتند:
فرهاد سلیمانی و حامد بادامی (عکاسی)، علی تاجر (معماری)، مسعود نجابتی، حسین
نوروزی و حامد دوم توسلی (خوش‌نویسی)، پریسا خضایی (مجسمه‌سازی)، مصطفی
اسداللهی و حمید شریفی (گرافیک)، مصطفی گودرزی (نقاشی)، مجید کاظمی و
سید میثم موسوی (تصویرسازی)، مهرداد شیخان و علیرضا کاویان (ادبیات)،
احمدزاده و سیامک دری (چاپ)، سید مسعود شجاعی طباطبائی و علی میرایی
(کاریکاتور)، احمد صدیقی (موسیقی)، سعید مستقیمی (تلویزیون و سینما)، خشایار
قاضی زاده و روح‌الله جهان‌بین (نگارگری)

۲۰۷	موسیقی
۲۱۶	ابزارهای موسیقی
۲۲۰	انواع موسیقی
۲۲۸	تاریخچه موسیقی
۲۳۱	موسیقی ایرانی
۲۳۴	ابزارهای موسیقی ایرانی (سازهای ایرانی)
۲۳۶	انواع موسیقی دستگاهی (قالبهای اجرایی)
۲۳۸	تاریخچه موسیقی ایرانی
۲۴۱	تئاتر
۲۴۶	ابزارها و امکانات تئاتر
۲۵۰	انواع تئاتر
۲۵۷	انواع نمایشهای ایرانی
۲۶۰	تاریخچه تئاتر
۲۶۴	تئاتر در ایران
۲۶۷	سینما
۲۷۲	ابزارها و امکانات سینما
۲۸۴	انواع سینما
۲۸۶	انواع فیلم
۲۹۰	تاریخچه سینما
۲۹۳	سینما در ایران
۲۹۵	پویانمایی (انیمیشن)
۲۹۸	ابزارهای پویانمایی
۳۰۰	انواع پویانمایی
۳۰۴	تاریخچه پویانمایی
۳۰۶	پویانمایی در ایران
۳۰۷	تلویزیون
۳۱۰	انواع تلویزیون
۳۱۴	انواع برنامه‌های تلویزیون
۳۱۶	تاریخچه تلویزیون
۳۱۷	تلویزیون در ایران
۳۱۹	هنر معاصر
۳۲۶	واژه‌نامه (فارسی - انگلیسی)
۳۳۰	نمایه

۹۴	انواع خوش‌نویسی
۹۸	قالب‌های خوش‌نویسی
۱۰۰	قواعد دوازده‌گانه خوش‌نویسی
۱۰۴	تاریخچه خوش‌نویسی اسلامی - ایرانی
۱۰۷	چاپ و چاپ دستی
۱۱۲	ابزارهای چاپ
۱۱۴	چاپ دستی (هنری)
۱۱۶	انواع چاپ مدرن
۱۱۸	تاریخچه چاپ
۱۱۹	چاپ در ایران
۱۲۱	طراحی گرافیک
۱۲۶	ابزارهای طراحی گرافیک
۱۲۹	انواع طراحی گرافیک
۱۳۰	تاریخچه طراحی گرافیک
۱۳۲	طراحی گرافیک در ایران
۱۳۳	عکاسی
۱۳۸	ابزارهای عکاسی
۱۵۰	انواع عکاسی
۱۵۴	تکنیک‌های عکاسی
۱۵۶	تاریخچه عکاسی
۱۵۹	عکاسی در ایران
۱۶۱	مجسمه‌سازی (پیکره‌سازی)
۱۶۱	روش‌های مجسمه‌سازی
۱۶۶	ابزارهای مجسمه‌سازی
۱۶۸	انواع مجسمه‌سازی
۱۷۲	تاریخچه مجسمه‌سازی
۱۷۸	مجسمه‌سازی در ایران
۱۸۱	معماری
۱۸۸	ابزارهای طراحی معماری
۱۹۰	انواع معماری
۱۹۶	شیوه‌های معماری
۲۰۰	تاریخچه معماری
۲۰۴	معماری در ایران



پیش گفتار

در تعریف علمی، فرهنگ‌نامه به کتابی گفته می‌شود که محتوای آن نه طول و تفصیل دایرةالمعارف را دارد، نه ایجاز و اختصار لغت‌نامه را. به بیان دیگر، اساس کار فرهنگ‌نامه بر ارائه چکیده‌ای جامع و درست و دقیق از مهم‌ترین مضامین و مفاهیم مربوط به یک موضوع است. بدین اعتبار، فرهنگ‌نامه هنر مرجعی از نوع خود به زبان فارسی است که در آن کلیدی‌ترین مبانی، مفاهیم، اصطلاحات و اطلاعات مربوط به هنرهای زیبا به زبانی روشن و روان و به کمک تصاویر رنگی بازگو شده است. کنار هم قرار گرفتن شاخه‌های مختلف هنر در یک کتاب، به گونه‌ای که ارتباط منطقی و موضوعی خود را نیز با یکدیگر حفظ کنند، از ویژگی‌های این فرهنگ‌نامه است که شاید در ایران، بهین شکل بی‌سابقه باشد.

فکر تألیف فرهنگ‌نامه‌ای که همه هنرهای رایج را بتوان در یک مجلد آن جاداد، ناشی از گرایشی است که امروزه هنرها بیش از هر زمان دیگری با یکدیگر پیدا کرده‌اند؛ هنرهایی که به تنهایی ملزومات زیبایی‌شناسانه خود را دارند اما وقتی در کنار هم قرار می‌گیرند، شباهت‌های محتوایی بسیاری به هم پیدا می‌کنند. این شباهت‌ها باعث شده‌اند که در مبحث فلسفی مفاهیم و ابهامات هنرها نیز، یک هنر بتواند هم‌زمان در طبقه‌بندی‌های گوناگون جای گیرد. بنا بر این واقعیت، کتاب حاضر تدوین شده است با پرهیز از تکرار مفاهیم مشابه و مشترک، هنرهای موجود را به شکلی موجز در ساختار و بافتاری یکپارچه فراهم کرده است. برای این منظور، مانند همه فرهنگ‌نامه‌های موضوعی دنیا، ابتدا تعریفی جامع از هر رشته هنری ارائه شده و بلافاصله مهم‌ترین اصول و مبانی آن هنر ذکر گردیده است. در ادامه نیز به سایر جزئیات در قالبی مشخص پرداخته شده است.

بر خلاف فرهنگ‌نامه‌های الفبایی قدیم، موضوعی بودن فرهنگ‌نامه‌های امروزی بر این مزیت را دارد که خواننده پس از دریافت شمای کلی از هر رشته هنری، بی‌درنگ وارد مهم‌ترین مفاهیم آن می‌شود. در همین جا بیان دو نکته مهم لازم به نظر می‌رسد و آن اینکه فرهنگ‌نامه حاضر شش محور نیست و جز در مواردی مهم به احوال و آثار هنرمندان نپرداخته است. همچنین، این فرهنگ‌نامه، به خاطر خاصیت موضوعی خود چندان تاریخ‌مدار نیست و بنابر این، در مواردی فقط به مهم‌ترین رویدادهای تاریخ‌ساز هنر ایران و جهان و وارد جزئیات ریز تاریخی نشده است.

مخاطبان کتاب نیز در وهله نخست، همه کسانی هستند که به دنبال درک و دریافت مباحث بنیادین هنرند. البته رفع بخشی از نیازهای علمی و پژوهشی دانشجویان هنر نیز مورد نظر این کتاب بوده است. در عین حال، از آنجا که صحت و دقت علمی مطالب قربانی سادگی و شفافیت آن‌ها نشده است، هنرمندان و هنرورزان نیز می‌توانند با مراجعه به کتاب به مرور یا مقایسه و ارزیابی دانسته‌های خود بپردازند.